

ekonomische ontwikkeling in het arrondissement veurne*

Prof. dr. O. Vanneste,
Direkteur WER-WES

Ons land, en ook de provincie West-Vlaanderen, maken thans op economisch vlak een vrij moeilijke periode door. Hierbij wordt echter wel eens te gemakkelijk vergeten dat de jaren na de tweede wereldoorlog eveneens ver van schitterend zijn geweest en dat gelijkaardige problemen inzake tewerkstelling als nu naar een oplossing vroegen, zij het in een andere internationale kontekst. Wat hoge werkloosheid en pendel betekenen voor de bevolking, wat dit vergt aan inspanningen en aan een afgewogen beleid, zit vervat in de vele dokumenten van de Westvlaamse Economische Raad. Dit verleden heeft ons echter ook lessen geleerd, en het kan ons helpen om onze aktie voor de komende jaren op een zinvolle wijze te bepalen.

Na de tweede wereldoorlog en zeer duidelijk in het begin van de jaren vijftig droeg West-Vlaanderen — het is U bekend — in wezen alle kenmerken van een structureel zwak gebied. We vermelden hier slechts een paar indicatoren die de ernst van de toenmalige toestand aangeven.

Tijdens de jaren 1950-56 verloor West-Vlaanderen meer dan een derde van de natuurlijke bevolkingsaan groei door uitwijkingsoverschotten. In het arrondissement Veurne was dit aandeel bijna twee derde en dit niettegenstaande het feit dat de 4 kustgemeenten van het arrondissement Veurne in die periode een vestigingsoverschot vertoonden, dit op basis van hun toeristische ontwikkeling.

De werkloosheid was zeer groot. West-Vlaanderen onderging sneller en met grotere intensiteit de gevolgen van de neergang van de konjunktuur. Het daggemiddelde van de totale werkloosheid bereikte in 1952 in West-Vlaanderen 39.700 eenheden, hetzij nog 12.000 meer dan op heden.

Tussen 1952 en 1957 telde West-Vlaanderen 11 % van de Belgische bevolking, doch 16,1 % van 's lands werkloosheid. Binnen West-Vlaanderen was de spreiding

* Uiteenzetting gehouden op 17 september 1976 te Veurne ter gelegenheid van de viering van 75-jarig bestaan van de Kamer voor Handel en Nijverheid van Veurne en de Westkust, in aanwezigheid van Hunne Majesteiten de Koning en de Koningin.

van de werkloosheid evenmin gelijkmatig en het arrondissement Veurne was een van de relatief zwaar getroffen gewesten. Met 4,7 % van de bevolking van West-Vlaanderen telde het arrondissement Veurne geregeld 6 % en meer van de werkloosheid in West-Vlaanderen.

Was de situatie in West-Vlaanderen aldus in die jaren vrij ongunstig te noemen, dan was dit in nog iets sterkere mate het geval in het arrondissement Veurne.

West-Vlaanderen had dan ook behoefte aan een reconversie en wie vertrouwd was met de kustprovincie van toen en met deze van nu, weet dat deze omschakeling er is gekomen. Zij kan samengevat worden in het wegwerken van de werkloosheid, grensarbeid en seizoenarbeid en in een vermindering van de betekenis van de landbouw door een toename van de industrialisatie.

De overgang naar een meer industrieel uitgebouwde economie is inderdaad gepaard gegaan met een sterke uitstoting van arbeidskrachten uit de landbouw. Het landbouwareaal is verminderd, doch ingevolge de sterk gestegen produktiviteit is het arbeidseffektief nog sneller teruggelopen.

Tussen 1950 en 1970 daalde het aandeel van het landbouwareaal in West-Vlaanderen van 80 % tot 73 % van de totale oppervlakte. Op het eerste gezicht lijkt deze teruggang misschien nog vrij gematigd. De gevolgen van deze vermindering, maar vooral deze van de stijging van de produktiviteit op het vlak van de werkgelegenheid waren echter veel scherper. Het aandeel van de landbouw in de totale werkgelegenheid daalde in West-Vlaanderen echter van ongeveer 18 % in 1950 tot 6 % op heden, dit is met twee derde. In het arrondissement Veurne was het aandeel dalend van 27 % tot 12 %. Het is duidelijk dat een dergelijke evolutie problemen van aanpassing in het leven kan roepen, ook al is het uiteindelijke resultaat voor de bevolking een belangrijke baat.

Voor West-Vlaanderen kon reeds in het begin van de jaren zestig uitdrukkelijk gewezen worden op een opmerkelijk batig saldo inzake werkgelegenheid; voor het arrondissement Veurne was dit nog niet het geval.

Verontrustend voor het arrondissement Veurne was dat in het begin van de jaren zestig de werkgelegenheidsbalans nog in ongunstige zin evolueerde, in contrast met het verloop in West-Vlaanderen als geheel. De werkgelegenheidscoëfficiënt, dit is de verhouding tussen de plaatselijke werkgelegenheid en de vragers naar werk, daalde in het arrondissement Veurne van 89 % in 1947 tot 88 % in 1961, terwijl er in West-Vlaanderen als geheel een verbetering werd genoteerd, namelijk van 85 % tot 88 %. In feite heeft West-Vlaanderen vanaf 1958-59 een opmerkelijke ontwikkeling gekend, die bijna spektakulair te noemen is.

Voor West-Vlaanderen als geheel kan terecht gesproken worden van de « golden sixties ». Tussen 1961 en 1970 (volkstellingen) steeg de totale werkgelegenheid in West-Vlaanderen met 7,3 %

West-Vlaanderen onderscheidde zich duidelijk van de aangrenzende gewesten. Tegenover een aangroei van 7 % was de werkgelegenheid in Oost-Vlaanderen dalend met ruim 2 % en in Henegouwen met 7 %. In het Rijk als geheel was er een aangroei van ongeveer 3 %. In het département du Nord was de werkgelegenheid stagnerend.

Te onderstrepen valt dat de creatie van arbeidsplaatsen voor de werknemersgroep in West-Vlaanderen bijzonder

Foto INBEL, Brussel

groot was, omdat zich in die periode belangrijke verschuivingen voordeden naar de sociale stand en de arbeidsoverschotten werden opgeslorpt. De werkgelegenheid voor de werknemersgroep steeg in West-Vlaanderen tussen 1961 en 1970 met 46.500 eenheden ; uitgedrukt ten opzichte van de totale bevolking betekende dit een toename van 45 arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners. In het arrondissement Veurne werd een verhoudingscijfer van 25 p.d. bereikt, maar de daling bij de zelfstandigen, werkgevers en helpers bedroeg eveneens 25 p.d. inwoners, zodat de totale werkgelegenheid er tussen 1961 en 1970 stagneerde.

Het arrondissement Veurne — met een bevolkingstal van 49.000 — bleef ten achter in vergelijking met de evolutie in West-Vlaanderen. Er valt echter wel te wijzen op een geleidelijke verbetering, die zich vooral doorzette in 1972-73.

De evolutie in het Veurnse kan als volgt samengevat worden :

een aanzienlijke terugloop van de landbouwsector, waar nog steeds het stabilisatiepunt niet is bereikt ;

een zwakke industriële onderbouw, met echter enige verbetering vanaf het einde van de jaren zestig en doorbraak vanaf 1971 ;

een sterk uitgebouwde handels- en dienstensektor, dank zij het toerisme ;

een relatief sterke vertegenwoordiging van de bouwsector, voor een aanzienlijk gedeelte georiënteerd op de toeristische sektor en die de weerslag heeft gekend van de inzinking en rationalisatie in de appartementsbouw aan de Belgische Kust.

In het arrondissement Veurne staan tegenover 1 persoon in de landbouw 2 personen in de industriële en de bouwsector en 4 personen in de tertiaire sektor. In de zestiger jaren kon de groei van de industriële werkgelegenheid de uitstoting uit de landbouw niet compenseren. De autonome groei was er eerder gering. Het gewest had geen industriële traditie en bij het aantrekken en het op gang brengen van nieuwe bedrijven van buiten het gewest is dit aanvankelijk dan toch een remmend element geweest.

In de industriële ontwikkeling van West-Vlaanderen is — naast de autonome groei van de bedrijven — het hanteren van de uitgeruste industrieparken als instrument van regionaal beleid bijzonder waardevol gebleken. Voor het arrondissement Veurne is de eerste vastlegging van gronden voor industrievestiging in 1961 gebeurd ; het betrof een terrein van circa 72 ha. Het is echter gebleken dat de gemeenten waar een industriepark werd aangewezen, in het algemeen niet in staat waren om het geëigend instrument te bieden voor een planmatige uitbouw van deze industrieparken. De provincie West-Vlaanderen en de Westvlaamse gemeenten besloten daarom in 1964 tot de oprichting van de Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie. Dank zij het Plan voor de Westhoek, waarbij door de Regering supplementaire hulp werd geboden voor het uitrusten van industrieterreinen kon vanaf 1966 effectief van start worden gegaan. Ook de Westvlaamse Economische Raad besliste tot een prioritaire oriëntering van nieuwe ondernemingen naar de Westhoek.

In 1965 kon als eerste nieuw bedrijf van enige omvang de spinnerij La Vedre worden aangetrokken, die zich vestigde op het industriepark Veurne II, groot circa 23 ha.

Dit terrein is vooral bestemd voor kleine tot middelgrote ondernemingen.

Inzake Veurne I, groot 50 ha, was de aanloop inzake industrievestiging eerder traag, zodat zelfs in sommige kringen twijfel ontstond rond de kansen tot succes. Feit is echter dat vooraf een aantal basiselementen ter beschikking moeten worden gebracht en dat hier enige tijd mee is gemoeid. Vanaf de jaren zeventig werd echter het industrialiseringsproces versneld. In totaal is thans reeds een 50 ha verkocht aan bedrijven en de tewerkstelling bedraagt er ongeveer 1.000 personen (exclusief suikerfabriek) in een 20-tal bedrijven.

Na de vestiging van La Vedre en de herlokalisatie van Vanwijnsberge en Vandewalle zijn vooral de volgende nieuwe vestigingen van belang : Westcab (in 1970), Inbelco (in 1972), Santens (in 1973) en Westimex (in 1974). Deze laatste vier bedrijven hadden eind 1975 samen reeds een 500-tal personen in dienst.

Inmiddels werd ook te Nieuwpoort een terrein van een 18-tal ha bouwrijp gemaakt voor kleine tot middelgrote bedrijven.

De effecten van deze oriënterings- en uitrustingspolitiek zijn dan ook reeds statistisch waarneembaar. In de periode 1960-68 steeg de industriële tewerkstelling met 1 per 1.000 inwoners en in de periode 1968-75 met 2 per 1.000 inwoners ; het gemiddelde voor West-Vlaanderen was 2,3 per 1.000. Dank zij de recent gevestigde bedrijven kon in 1975 een terugval van de industriële werkgelegenheid worden voorkomen, wat niet het geval was elders in West-Vlaanderen.

De aangroei van de bezoldigde werkgelegenheid in de industrie in het arrondissement Veurne was na 1968 vooral te vinden in de textielnijverheid, de houtnijverheid en de metaalnijverheid en in mindere mate in de kledingsnijverheid en de voedingsnijverheid ; regressief was de activiteit in de steenbakkerijen.

Het arrondissement heeft slechts één industrieel bedrijf met meer dan 200 tewerkgestelden, met name een meubelbedrijf, dat dan wel te citeren valt als een bedrijf met een vermeldenswaardige autonome groei.

Minder gunstig was het verloop van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf. Tot 1970 kon er een beperkte groei worden genoteerd, maar tussen 1970 en 1972 was er een daling met ruim 400 eenheden of 24 %.

Vanaf 1973 is er enige verbetering ingetreden, doch over de gehele periode 1970-75 blijft er een verlies van 300 eenheden of 17 %. Zoals reeds werd gezegd, is de terugval van de appartementsbouw aan de Kust belangrijk geweest, na de boomperiode van de jaren zestig.

Positief is de sterke uitbouw van de handels- en dienstensektor, met een sterke ondersteuning van de toeristische activiteit. De gemiddelde aangroei van de bezoldigde werkgelegenheid in de tertiaire sektor beliep in het arrondissement Veurne in de periode 1968-75 4 per 1.000 inwoners tegenover slechts 3 p.d. in West-Vlaanderen.

De toeristische sektor is en zal de hoeksteen blijven van de economie van deze streek. Vandaar het belang van de vakantiespreiding en uitbouw van het toerisme in het onmiddellijk achterland met eigen recreatie-uitrusting ter ontlasting van de strandrecreatie.

De economische expansie is in het arrondissement Veurne duidelijk later op gang gekomen dan elders en pas

in de laatste jaren kon globaal nagenoeg het groeitempo van West-Vlaanderen worden gehaald.

De gunstige gevolgen van de — zij het dan eerder laat op gang gekomen — economische expansie zijn ook voor het arrondissement Veurne reeds aan te wijzen. De jaren 1971-75 gaven reeds een gering inwijdingsoverschot, zij het nog met fluktuerende resultaten voor de onderscheiden jaren.

De werkloosheid was er voor de jongste conjunktuurinzinking aanzienlijk gedaald, namelijk van 1.450 in 1955 tot 430 in 1973. Door de conjunktuurinzinking van 1974-75 steeg de werkloosheid inmiddels opnieuw tot 900 personen op heden.

Wat wel blijvend is, is de daling van het aantal grensarbeiders van 525 in 1947 tot 150 op heden en het totaal verdwijnen van een 100-tal seizoenarbeiders.

Positief is zeker ook de vaststelling dat een deel van de achterstand kon worden opgehaald inzake inkomen. Waar Veurne in 1963 inzake belastbaar inkomen slechts 88 % had van het rijksgemiddelde, beloopt het thans 90 %.

Toekomstperspektieven

Kon er gewezen worden op vooruitgang, dan is toch ook tot uiting gekomen dat er nog heel wat te doen is.

De vraag kan worden gesteld of het arrondissement Veurne de nodige troeven heeft of kan verwerven om deze verbetering tot stand te brengen.

Troeven zijn er ongetwijfeld voorhanden.

Mogelijkheden zijn er beslist nog in de stuwende delen van de tertiaire sektor. De expansie van de toeristische sektor kan zich ruimtelijk het best voltrekken aan de Westkust en het beleid wordt dan ook in die richting georiënteerd. Aanvullende investeringen in een recreatiepark zijn echter noodzakelijk.

Binnen het arrondissement Veurne zelf liggen er mogelijkheden van groei in vrij recent opgerichte ondernemingen. Algemeen kan worden vastgesteld dat nieuwe ondernemingen met familiaal karakter een groot dynamisme dragen en beter weerstand bieden tegen conjunktuurinzinkingen.

Gunstig is ook de hoge produktiviteit van de arbeid, evenals de aantrekkelijkheid van het woonklimaat en het milieuzuivere karakter van het gewest.

Algemeen voor onze provincie is te wijzen op de sterke ontwikkeling die rond Zeebrugge kan worden verwacht en de impulsen die hiervan kunnen uitgaan voor bedrijven in de sectoren van toelevering en onderhoud, ook in de Westhoek. Naar ons oordeel dient, om uiteenlopende redenen, niet gerekend te worden op een sterkere oriëntatie op Noord-Frankrijk, waar de groei van de beroepsbevolking ook te Duinkerke en het achterland naar verwachting groter zal zijn dan de vraag naar arbeid. De economische integratie van de kustzone zal trouwens vanaf 1977 in belangrijke mate gestimuleerd worden door de openstelling van het autosnelwegtracé van Nieuwpoort-Jabbeke. De mogelijkheden dienen uiteraard op gepaste wijze te worden aangegrepen en hier is de betekenis te onderstrepen van een ontwikkelingsorganisme als de WER vandaag en morgen de GOM.

Op langere termijn mag er natuurlijk mee gerekend worden dat de landbouwsektor qua tewerkstelling een stabilisatiepunt zal bereiken en ook die storende effecten zullen verdwijnen.

Ook de verdere stijging van de vrije tijd en vooral de spreiding van de vakantie zullen voor het kusttoerisme een stimulerend element inhouden.

Het is ongetwijfeld zo dat de jaren die voor ons liggen niet zullen behoren tot de gemakkelijkste van de na-oorlogse periode. Om de volledige werkgelegenheid te bereiken in 1980 dienen jaarlijks evenveel arbeidsplaatsen bij te komen als in de periode 1968-74. Wij zijn er echter van overtuigd dat de potentialiteiten van de kuststreek inzake toerisme en havens enerzijds, en de aantrekkingskracht van een kleine bevolkingsconcentratie als Veurne op de middelgrote industrie anderzijds het moeten mogelijk maken de huidige werklozen en de aankomende jongeren in te schakelen in de economie van het arrondissement.

Hiertoe is echter een gunstiger conjunktoursituatie vereist dan de huidige, dient een werkgelegenheidspolitiek blijvend centraal te staan en is een geest van samenwerking voor het gestelde doel noodzakelijk.